

**”JAG LÄR MIG INTE RIKTIGT MED EN
DIGIBOK.”**

**GYMNASIEELEVENS TANKAR OM EN DIGITAL LÄROBOK
OCH OM TAKTILA GRAMMATIKÖVNINGAR**

Taina Korte

Magisteravhandling i svenska

Jyväskylä Universitet

Institutionen för språk- och informationsstudier

2018

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä: Taina Korte	
Työn nimi: ”Jag lär mig inte riktigt med en digibok.” Gymnasieelevers tankar om en digital lärobok och om taktila grammatikövningar	
Oppiaine: Ruotsin kieli	Työn laji: Maisterintutkielma
Aika: Syksy 2018	Sivumäärä: 49
<p>Tiivistelmä</p> <p>Lukion uuden opetussuunnitelman ja sähköisten ylioppilaskirjoitusten myötä oppikirjat uudistuivat digitaalisiksi. Osa opiskelijoista ei kokenut oppivansa tarpeeksi hyvin digitaalisilla materiaaleilla. Tutkimusten mukaan selvä enemmistö ihmisistä oppii parhaiten toiminnallisin menetelmin, mutta oppimateriaaleissa ei juurikaan ole tällaisia tehtäviä. Valmistin toiminnallisia tehtäviä ja opiskelijat harjoittelivat niiden avulla ruotsin kielioppia. Kurssin päätteeksi halusin selvittää sähköisen kyselyn avulla, mitä mieltä opiskelijat olivat digitaalisesta oppikirjasta ja harjoittelemistaan toiminnallisista kielioppitehtävistä. Kyselyyn osallistui 12 lukiolaista keväällä 2017. Kyselyssä oli sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä ja niitä arvioitiin kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin menetelmin.</p> <p>Suurin osa opiskelijoista suosi perinteisen ja digitaalisen oppikirjan yhdistelmäpakettia. Pojille selvä suosikki oli digitaalinen oppikirja. Kukaan opiskelijoista ei halunnut käyttää yksinomaan paperikirjaa. Tyttöjen mielestä digitaalisessa oppikirjassa on hyvää se, että kuuntelutehtävien tekeminen on helpompaa, saa välittömästi oikeat ratkaisut tehtäviin ja tehtävien tekeminen on koneella nopeampaa. Pojat arvostivat koneella kirjoittamista, sanakirjaa ja tehtävien tekemisen nopeutta, mutta heille ei kuitenkaan ollut tärkeää saada kuunnella tai saada oikeita vastauksia tehtäviin. Opiskelijoiden mukaan huonoa digitaalisessa oppikirjassa on näytöltä lukeminen ja tekniset ongelmat. Pojat totesivat myös tekevänsä tehtäviä huolimattomammin koneella ja huijaavansa. Paperikirjaa käytettiin ohessa esimerkiksi siksi, ettei aina tarvitse tuijottaa näyttöä.</p> <p>Kaikkien opiskelijoiden mielestä toiminnalliset harjoitukset toivat mukavaa vaihtelua oppitunneille. Puolet opiskelijoista haluaisi tehdä niitä useamminkin ja kolmasosa heistä koki oppivansa toiminnallisten tehtävien avulla. Tytöt suhtautuivat poikia myönteisemmin toiminnallisiin tehtäviin. Toiminnalliset tehtävät ovat opiskelijoiden mielestä hyviä jo opittujen asioiden kertaamiseen. Jotkut opiskelijat kokivat oppivansa toiminnallisten tehtävien avulla uuttakin asiaa, käsillä tekemistä pidettiin hyvänä asiana.</p>	
Asiasanat: digitala läroböcker, inlärningsstil, taktil inläarning, taktila övningar, gymnasieelever	
Säilytyspaikka: JYX	
Muita tietoja	

INNEHÅLL

1 INLEDNING OCH SYFTE	4
2 BAKGRUND	7
2.1 Läroplanen för grundskolan	7
2.2 Läroplanen för gymnasiet.....	8
2.3 Datorns inverkan	9
2.4 Inlärningsstilar.....	12
2.5 Tidigare forskning	15
2.5.1 Digitala läromaterial	15
2.5.2 Taktila och/eller kinestetiska metoder	17
3 MATERIAL OCH METOD.....	19
3.1 Taktila övningar.....	19
3.2 Materialinsamling och informanter	24
3.3 Metod.....	24
4 RESULTAT	27
4.1 Elevernas åsikter om den traditionella, tryckta boken.....	28
4.2 Elevernas åsikter om den digitala boken	32
4.3 Elevernas åsikter om taktila övningar	36
5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	41
LITTERATUR	46

1 INLEDNING OCH SYFTE

Syftet med denna avhandling är att undersöka vad gymnasieeleverna på ett gymnasium har för åsikter om att lära sig svenska med en digital bok som läromaterial. Den nya läroplanen för gymnasiet (hädanefter GGL) har medfört att bokförlagen har förnyat sina material för att bättre anpassa till den nya läroplanen. Digital kompetens är en av tyngdpunkterna i GGL (GGL 2015, 34). Som svar till detta har bokförlagen gett ut digitala läroböcker som alternativ till den traditionella, tryckta boken.

Samtidigt skedde också andra förändringar gällande gymnasieutbildningen. Studentskrivningarna började stegvis digitaliseras. På hösten 2016 skrevs *tyska, geografi och filosofi* digitalt och på våren 2019 hålls slutligen *alla proven* digitalt i studentskrivningarna (Studentexamensnämnden). Också uppgiftstyperna förnyades, till exempel videomaterial är nu med i studentproven. I början orsakade de digitala studentskrivningarna oro hos många lärare för det saknades både resurser, tid och kunskap i många gymnasier. Alla skolor hade inte tillräckligt med datorer och det tog tid innan lärarna kunde använda de nya systemen. Det har också tagit sin tid att lära eleverna att behärska alla de program och knep som behövs för att de kan klara sig i studentproven.

I det gymnasium jag arbetar på får varje studerande en bärbar dator av kommunen i början av gymnasiestudierna. Därför var det lätt för lärarna att börja använda digitala läroböcker som läromaterial. Det gav många nya möjligheter vid undervisningen och studerandena gavs därmed chansen att vänja sig vid nya typer av digitala övningar redan i början av gymnasieutbildningen och bli vana vid att använda datorer också med tanke på de digitala studentskrivningarna. En viktig orsak var också att vi har samarbete med närliggande gymnasier i form av distansundervisning (speciellt i B3-språk). Dessa gymnasier beslöt tillsammans att använda digitala läroböcker som läromaterial för det underlättar studierna på många sätt. Läraren behöver inte visa de rätta svaren efter varje övning utan de fås digitalt och läraren har mera tid att kunna hjälpa eleverna.

Jag har undervisat i svenska språket på gymnasiet redan länge och nu har jag använt digitala läroböcker i två år. Eleverna har varit nöjda med det digitala materialet. Löfving (2013, 52) konstaterar att digitala verktyg kan öka motivationen men det är osäkert om motivationen i sig

förbättrar inläringen. Också enligt min åsikt steg motivationen att lära sig svenska betydligt när digitala läroböcker började användas.

Som lärare blev jag orolig efter första provet, alltså efter den första gymnasiekursen. Å ena sidan var det några som klarade sig utmärkt men å andra sidan fanns det sådana som inte klarade sig så bra som jag hade väntat mig. Jag har undervisat dessa studerande också i grundskolan så jag hade vissa förväntningar och viss kännedom om deras kunskaper i svenska. När vi använde den traditionella, tryckta boken under många år märkte jag inte något så dramatiskt.

Var och en lär sig på sitt eget unika sätt. Sinnet är ändå en viktig faktor när det gäller inläring. Beroende på vilket sinne som är dominant vid inlärningsprocessen kan inlärnarna delas i visuella, auditiva, taktila och kinestetiska inlärare. (Dunn & Dunn 1978, 13-15; se även Kalaja & Dufva 2005, 36-37) Några elever nådde inte bra resultat med det digitala materialet. Jag antog att problemet låg i att de inte koncentrerade sig tillräckligt på övningarna på datorn, man kan lätt fuska när man gör dem för att få se de rätta svaren snabbare. Jag förmodade också att sociala medier skulle ha kunnat vara orsaken till de försämrade provresultaten. Enligt läroplanen bör studiemetoderna väljas efter elevernas behov (GGL 2015, 14) och därför ville jag prova om det fanns någon annan undervisningsmetod som skulle främja elevernas inläring.

Det har gjorts mycket undersökning om muntliga övningar och ordinläring och det finns rikligt med material av dem i de digitala böckerna men jag ville hitta ett annorlunda sätt att hjälpa eleverna med grammatik. Grammatik valde jag därför att den är en viktig del av språket, speciellt på gymnasiet och med tanke på studentskrivningarna, man måste ju kunna uttrycka sig även i textformat. Eleverna ansåg också själva att grammatik är något som de behöver lärarens hjälp med. I läromaterialet finns det inte många övningar som hjälper de taktila och kinestetiska inlärnarna så jag ville prova med något som jag kallar för *taktila övningar (taktiilisia harjoituksia* på finska) för att se om de passar för gymnasieelever. Också i läroplanen betonas att läraren måste använda olika metoder i undervisningen och hjälpa eleverna att hitta det sättet att lära sig som passar hen bäst (GGL 2015, 14). Moilanen (2002, 30) framhäver samma sak.

I denna avhandling vill jag få svar på följande forskningsfrågor:

1. Vill eleverna använda en tryckt bok eller en digital bok på gymnasiet? Varför?
2. Är taktila övningar ett bra sätt att lära sig när det är fråga om gymnasieelever?

Jag antar att den digitala läroboken och de taktila övningarna uppskattas av eleverna. Det blir intressant att se om detta stämmer. Jag börjar avhandlingen med att redogöra för läroplan och teorier samt tidigare undersökningar som jag tycker är relevanta i detta sammanhang. Sedan presenterar jag taktila övningar som jag har använt med eleverna samt redogör för material och metod. Efter det presenterar jag mina resultat och diskuterar dem.

2 BAKGRUND

I detta kapitel behandlar jag teorier och tidigare forskning som är relevanta för min studie. Först redogör jag kort för de nya läroplanerna för grundskolan och gymnasiet. Efter det diskuterar jag datorns inverkan på lärande. Sedan presenterar jag olika inlärningsstilar och fokuserar mig i min studie på taktil och kinestetisk inlärningsstil. Efter det berättar jag om tidigare undersökningar som har gjorts om digitala läromaterial och taktila och/eller kinestetiska metoder.

2.1 Läroplanen för grundskolan

Läroplanerna för såväl grundskolan som gymnasiet har förnyats i genomsnitt med tio års mellanrum. Den gamla läroplanen för grundskolan (hädanefter GLGU) är från år 2004 och den förnyades år 2014 och trädde i kraft på hösten 2016, först på årsklasserna 1 till 6 och därefter stegvis på årsklasserna 7 till 8. Från och med hösten 2019 följer också årsklass 9 den nya läroplanen. I den nya läroplanen betonas bland annat betydelsen av digital kompetens och mångsidiga, aktiverande arbetssätt så som rörelse och användningen av olika sinnen i undervisningen. (GLGU 2014)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. (GLGU 2014: 21)

Mångsidiga arbetssätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetssätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. (GLGU 2014: 29)

2.2 Läroplanen för gymnasiet

Den nya läroplanen för gymnasiet (hädanefter GGL) trädde stegvis i kraft på hösten 2016. Från och med hösten 2018 följer så gott som alla gymnasieelever den nya läroplanen. Den studerande ska lära sig kunskaper och färdigheter som behövs i samhället, målet är ett livslångt lärande. Den studerande måste kunna kommunicera på båda inhemska språken och på främmande språk och den studerande ska också få erfarenheter över läroämnesgränserna. Man strävar efter t.ex. undersökande inläring, problemlösningsförmåga, ämnesintegrering, multilitteracitet, hållbar livsstil och digitalisering. (GGL 2015, 34-40) Studierna i gymnasiet bygger på studierna i den grundläggande utbildningen så digital kompetens och mångsidiga arbetssätt är viktiga även i gymnasiet (GGL 2015, 14).

Finland är ett tvåspråkigt land och svenska är därför ett obligatoriskt språk som alla elever studerar. De flesta läser engelska som A1-språk i Finland, dvs. från och med årskurs 3 i grundskolan. Svenska studeras då som B1-språk och det betyder att svenskstudierna börjar enligt den nya läroplanen på årskurs 6 i grundskolan. I gymnasiet är det 5 obligatoriska kurser i B1-språk och därtill 2 nationella fördjupande kurser och många gymnasier har därtill tillämplande kurser så som repetitionskurser. Det är inte längre obligatoriskt att göra studentprov i svenska men för dem som vill göra det är de fördjupande och tillämplande kurserna ytterst viktiga.

Undervisningen i svenska ska fördjupa och utveckla den språkkunskap som studerandena har fått i grundskolan. Studerandena måste få känna att de lär sig och att de vågar använda språket i olika situationer och att de känner glädje vid inläringen. Så som i grundskolan ska lärarna använda mångsidiga och elevaktiverande arbetssätt och uppmuntra eleverna att hitta sådana strategier för sin inläring som hjälper dem i inlärningsprocessen. Undervisningen omfattar såväl det talade som det skrivna språket och stödjer också multilitteracitet. Digitala verktyg ska vara en naturlig del av studierna. (GGL 2015, 100) Nedanstående tabell 1 visar de nivåer som den studerande ska nå i B-svenska under gymnasietiden (GGL 2015, 101).

Tabell 1. Målen för språkfärdigheterna enligt nivåskalan Gemensam europeisk referensram (GERS 2018).

Lärokurs	Förmåga att kommunicera	Förmåga att tolka texter	Förmåga att producera texter
B1-lärokurs	B1.1	B1.1	B1.1

2.3 Datorns inverkan

Vi omges av datorer i dagens samhälle såväl hemma, i skolan som på jobbet. Allt styrs med datorer. På så sätt är det inte konstigt att digitala verktyg anses vara viktiga även i skolan. Enligt Diaz (2012, 53-54) är informationsteknologin i undervisningen inte längre bara ett alternativt sätt att undervisa utan den är en nödvändighet för att eleverna kan klara sig i samhället och arbetslivet. Diaz konstaterar vidare att informationsteknologi och undervisning inte borde skiljas i två olika begrepp. Det är bara fråga om ett annorlunda sätt att lära sig när man använder digitala verktyg för att nå målet, dvs. inläring. (ibid.)

Som jag tidigare nämnde medförde den nya läroplanen och de digitala studentskrivningarna en stor förändring i studiematerialen. Bokförlagen förnyade läromaterialen och digitala läroböcker utgavs i så gott som alla ämnen i gymnasiet. Allt det här har varit oroväckande för en del studerande. Det gäller inte bara digitala läromaterial utan digitalisering överhuvudtaget. Om den studerande inte lär sig att använda digitala verktyg och dataprogram kan det kännas svårt att klara sig bra i studentskrivningarna. Studerandena måste bli vana vid att studera och arbeta med datorer och inte bara att använda dem som tidsfördriv som många hittills har gjort. Diaz (2012, 84-85) konstaterar att eleverna inte är teknikexperter bara för att de är digitalt infödda. Med termen *digitalt infödda* avser Diaz den generationen för vilken internet alltid har varit en vanlig del av vardagen. Att eleverna har vuxit upp bland datorer betyder inte att de automatiskt kan allt om datorer och olika dataprogram. De unga är nog mer vana vid att

använda olika digitala verktyg än vi *digitala immigranter* är, dvs. vi som är födda före digitaliseringen men lärt oss att använda datorer till vissa ändamål. (ibid.)

Lärarna hör med stor sannolikhet till gruppen digitala immigranter. Lärarna har varit oroliga och stressade eftersom förändringarna med digitala material, digitala studentskrivningar och digitalisering överhuvudtaget har hänt oerhört snabbt i skolan. I skolorna har det varit brist på såväl tid, resurser som kunskaper när det har varit fråga om att ta de digitala verktygen i bruk. Alla dessa förändringar har alltså krävt mycket av läraren och läraren har varit tvungen att ändra sina undervisningsmetoder. Löfving (2013, 168-170) konstaterar att en trygg lärare inte är rädd för nya saker utan vågar använda nya arbetssätt för att främja inläringen. Diaz (2012, 111-112) betonar att lärarna måste se undervisning och inläring på ett nytt sätt för att få den digitala generationen att prestera.

Saarinen (2018) har undersökt varför Pisa resultaten i Finland har försämrats under det senaste årtiondet. I början av 2000-talet var resultaten jämna. Efter det började eleverna få sämre resultat. En orsak är enligt Saarinen den ökade digitaliseringen i skolorna. Ju mer digitala verktyg användes desto mindre lärde sig eleverna. Saarinen betonar att eleverna nog kunde använda digitala verktyg och det fanns tillräckligt med datorer till eleverna men de började använda andra applikationer och kunde inte koncentrera sig på det viktiga på datorn. Saarinen anser att man noga ska tänka efter när man använder digitala verktyg i skolan, inte digitalisering för digitaliseringens skull utan de ska användas bara som redskap på vägen mot bättre inläring. Saarinen konstaterar att arbetsminnet belastas om det är för mycket av allt. Då kan man inte koncentrera sig på det viktiga och då sker ingen inläring.

I Sverige började digitaliseringen i skolorna tidigare än i Finland. Fleischer (refererad i Forskning.se 2013) har undersökt i sin doktorsavhandling hur den s.k. en-till-en påverkar lärande. En-till-en betyder att varje elev och lärare har var sin dator. Försöket började i Sverige år 2007. Som mål hade man att eleverna skulle bli bra på att skaffa information och skulle kunna framföra den på ett lätt sätt. Eleverna kände sig motiverade men resultatet var att en del av eleverna fick sämre resultat med datorer. (ibid.) Enligt Fleischer blev eleverna stressade på grund av att det fanns för mycket material på dator och inte tillräckligt med tid. De stördes också av sociala medier under lektionerna. Eleverna använde sociala medier själva men också klasskompisarnas användning av dem störde lektionerna. Det är alltså inte

självlärt att eleverna klarar av att jobba med datorer utan en förändring i pedagogiken. Fleischer betonar att det är viktigt att skolan väljer en strategi hur man gör. (Forskning.se 2013; se även Fleischer 2013) Alltså inte digitalisering för digitaliseringens skull utan man ska noga väga *hur* man använder digitala verktyg så att de främjar inläring. Saarinen har alltså kommit i sin undersökning till samma slutsats som Fleischer.

Också enligt Moberg (2012, 30-31) används datorn till annat än skolarbete t.ex. till Youtube, olika dataspel och sociala medier under lektionerna. Moberg har gjort sin undersökning i en svensk gymnasieskola men min erfarenhet är att situationen är densamma i Finland. Enligt hans intervjuer framkom att eleverna tappar koncentrationen för datorns skull men eleverna anser inte själva att det påverkar deras inläring på ett negativt sätt. Eleverna ansåg dock dessa distraktioner som små pauser som de behöver för att orka studera vidare. (Moberg 2012, 31-33) Enligt Moberg var alla elever i undersökningen ense om att dator är ett positivt inslag i undervisningen. Undersökningen bestod av intervjuer om elevers tankar kring datorer i undervisningen men det studerades inte noggrannare om elevernas resultat hade förbättrats eller försämrats på grund av datorerna. (Moberg 2012, 33-35) Också Löfving (2013, 52) har kommit till den slutsatsen att digitala verktyg kan öka motivationen.

Innan vi för första gången tog i bruk de digitala läroböckerna i svenska frågade jag mina blivande elever (de var ett år äldre än de som svarade på min enkät) vad de hade för åsikter om digitalt material som sitt blivande läromaterial. Enligt min mening är det viktigt att man också frågar om elevernas åsikter om saken. De var alla eniga om att de vill ha en digital lärobok. När två kurser hade gått diskuterade vi deras erfarenheter. Studerandena medgav att de då och då hade surfat på fel sidor och att de någon gång hade fuskat för att få fram de rätta svaren lite snabbare.

När det är fråga om datorer fungerar tekniken inte alltid som den borde. Trots det var eleverna nöjda med sin digitala lärobok fast det hade varit problem med nätförbindelserna och man inte alltid kunde använda det digitala materialet på bokförlagets sidor eller inte kunde göra digitala prov under provveckan. De positiva sakerna övervägde. De ville inte byta det digitala materialet mot en tryckt bok. Toivola m.fl. (2017, 98) konstaterar att digitalt läromaterial ger omedelbar återkoppling efter övningarna och det främjar inlärningsprocessen och ökar samtidigt motivationen. Digitalt material (så som videor) är med i de nya läromaterialen och

det hjälper både lärare och studerande. Videor och hörövningar kan användas effektivare efter den studerandes egna behov, samma övning kan lätt göras upprepade gånger. Förlagen gav ut också digitala provpaket som är till stor nytta såväl för studerande som för lärare. I dessa provpaket finns likartade uppgifter som i studentproven och på så sätt blir eleverna vana vid dem redan i kursproven. Eleverna ansåg efter den andra kursen att man inte enbart ska använda digitalt material utan också andra undervisningsmetoder och jag är av samma åsikt. Det måste finnas en balans mellan dessa. Under den första kursen var det ibland svårt att få eleverna att göra något annat än digitalt.

Mina elever var oroliga för den fysiska hälsan. Det har de talat om upprepade gånger. En gymnasieelev kan vid värsta fall sitta vid datorn i skolan 8 timmar per dag eftersom digitala läroböcker används i nästan alla läroämnen. Efter skoldagen måste eleverna göra läxor, skriva uppsatser och andra projektarbeten. Eleverna tyckte det påverkar synen, hållningen och sömnen. En del hade fått huvudvärk och symptom med ryggen och nacken. De unga hänger förstås på nätet på fritiden också, på sociala medier osv. Blir det kanske helt enkelt för mycket skärmtid? Hakala (2012, 98-99) konstaterar i sin doktorsavhandling att ungdomarnas symptom i ryggen, nacken, axlarna och ögonen har ökat kraftigt under de senaste decennierna oberoende könet. Hon konstaterade i sin avhandling att två timmar vid datorn räckte till att få symptom i nacken och axlarna, fyra-fem timmar gav problem med ryggen. Symptomen var till största delen lindriga men det förekom också starkare symptom i huvudet, nacken och ögonen. (ibid.) Fleischer kom till samma slutsats och konstaterade att eleverna fick huvudvärk och blev trötta i ögonen efter att ha varit tvungna att läsa länge på datorn (Fleischer 2013, 77).

2.4 Inlärningsstilar

Inlärningsstilar är de faktorer som tillsammans avgör hur man lär sig (Boström 2004, 18). Var och en har sitt eget unika sätt att lära sig. Enligt Boström (2004, 11) är det viktigt att eleverna känner till sin egen inlärningsstil för att kunna lära sig så bra som möjligt (se även GGL 2015, 35). För läraren är det också viktigt att få veta *hur* eleven lär sig (Boström 2004, 31). Moilanen (2002, 30) betonar att det är lärarens plikt att stödja inläringen och ta hänsyn till varje elevs inlärningsstil. Det har dock inte synts i undervisningsmetoderna för det

har använts nästan enbart visuella och auditiva metoder i skolorna världen runt (Boström 2004, 23; 78-79; se även Dunn & Dunn 1978, 13-15) De är inte de bästa metoderna för alla.

Det finns många sätt hur inlärningsstilar kan betraktas. Den mest kända och mest omfattande är Dunn & Dunns inlärningsmodell (The Dunn & Dunn Learning Style Model). Enligt denna inlärningsmodell spelar sinnen en betydande roll när det gäller inläring (Dunn & Dunn 1978, 4). I denna teori kan inlärare indelas i fyra kategorier beroende på vilket sinne som är viktigast för inläraren i inlärningsprocessen, dvs. i *visuella*, *auditiva*, *kinestetiska* och *taktila* inlärare. (Dunn & Dunn 1978, 13-15.) Jag koncentrerar mig på denna indelning i min avhandling.

För *visuella inlärare* är synen det viktigaste sinnet. Den visuella inläraren lär sig genom att läsa, skriva, se och observera omgivningen. Vid föreläsningar är det viktigt att den visuella inläraren ser texten. Inlärare av denna typ behöver ofta mentala bilder, därför ritas de eller gör anteckningar för att lära sig bättre. Inläringen kan effektiveras med att använda texter, färger och understrykningar, att skriva ord eller att göra tankekartor. Läraren kan hjälpa genom att först undervisa med hjälp av en text, sedan muntligt och till sist med någon kreativ aktivitet. (Boström 2004, 66-67, 77; Kalaja & Dufva 2005, 37)

Hos *auditiva inlärare* är hörseln det dominanta sinnet. Att lyssna, läsa högt och tala är viktiga inlärningsätt för dem (Moilanen 2002, 28). Auditiva inlärare kan ha det svårt att göra anteckningar på en föreläsning. Därför kan läraren göra muntliga frågor innan för att hjälpa den auditiva eleven och förstärka inläringen efteråt med ett korsord eller ett rollspel. Det kan också vara nyttigt för auditiva inlärare att läsa högt t.ex. ord eller spela in dem och lyssna på dem sedan eftersom de minns det som de har hört. Auditiva inlärare är ofta bra på uttal och intonation. Muntliga övningar, par- och gruppövningar passar bra för inlärare av denna typ. (Kalaja & Dufva 2005, 36; Boström 2004, 64-65, 77)

För *kinestetiska inlärare* är det viktigt att kunna röra sig fysiskt och använda kroppen i inlärningsprocessen. Boström (2004, 69) säger att deras minne "sitter i musklerna". Det betyder ändå inte de behöver hoppa och springa, rörelse även i mindre skala räcker. Den kinestetiska inläraren är ofta bra på idrott men kan ha problem med att sitta stilla i klassen och bara lyssna. Den kinestetiska inläraren kan gynnas av att trampa på träningscykel eller gå runt i rummet samtidigt som hen läser ord och försöker lära sig dem. Läraren kan börja med lek,

spel eller utflykter och inläringen förstärkas sedan muntligt eller genom att läsa texten. (Boström 2004, 68-70, 77; Kalaja & Dufva 2005, 37)

Taktila inlärare lär sig i sin tur genom att göra något praktiskt med händerna och att fingra på småsaker. Inlärare av denna typ har ”inlärningsreceptorer” i händerna och fingrarna, konstaterar Boström (2004, 70). De utnyttjar finmotorik och känsel vid sin inläring. Inläringen förbättras om den taktila inläraren gör anteckningar på lektionen, tecknar eller kan använda datorn, man använder ju då fingrar när man skriver eller knäpper på tangentbordet. Taktila inlärare pysslar också gärna och bygger modeller, det främjar deras inläring. Spel, inlärningscirkel och dataprogram ett bra sätt att börja med, sedan kan inläringen förstärkas genom att läsa och diskutera. De kan koncentrera sig bättre på att läsa om de samtidigt har något att fingra på. (Boström 2004, 70-72; Kalaja & Dufva 2005, 37)

Kinestetiska och taktila inlärare är väldigt lik varandra. Många forskare slår dessa två stilar samman när de presenterar inlärningsstilar (se t.ex. Boström 2004, 74). Skillnaden är enligt forskarna att taktila inlärare använder händer, fingrar, finmotorik vid inläringen medan kinestetiska inlärare kräver mera rörelse, helst hela kroppen. De grammatikövningar som jag gjorde i denna avhandling kallar jag för taktila övningar för man använder fingrar och händer när man övar med dem. Dessa övningar passar lika bra också för kinestetiska inlärare. Jag valde övningar av denna typ för jag ville hitta ett annorlunda sätt att främja inläringen.

Det är ibland svårt att hitta den egna inlärningsstilen eftersom det inte bara finns en stil hos de flesta. Mina elever har också kommenterat att det är svårt att veta vilka metoder som hjälper dem. Enligt Boström (2004, 58) kan även åldern påverka. Små barn är kinestetiska inlärare, hela kroppen är med i inlärningsprocessen. Efter det börjar barnen lära sig genom att de fingrar på saker, de är alltså taktila inlärare. I början av skolgången lär sig barnen visuellt och vid 11-13 års ålder börjar barnen minnas bättre vad de har hört, de blir alltså auditiva inlärare. Det har dock framkommit i undersökningar att en tredjedel av pojkarna i USA förblir taktila och kinestetiska inlärare. (ibid.) Som jag tidigare nämnde har det använts nästan enbart visuella och auditiva metoder i skolorna världen runt (Dunn & Dunn 1978, 13-15). I den traditionella undervisningen har ju läraren talat i klassrummet och gett muntliga instruktioner och eleverna har lyssnat på läraren och läst i läroboken och skrivit. Därför har auditiva och visuella inlärare klarat sig utmärkt i skolan. De kinestetiska och taktila inlärarna har inte lärt

sig bra på grund av dessa metoder och därför har de inte kunnat sitta tysta utan börjat pyssla och fingra något och därmed förorsakat att arbetsron inte har varit så bra i klassrummet. Moilanen (2002, 27) betonar att majoriteten av människorna använder kinestetiska metoder i inläringen. Vi lärare måste ta hänsyn till detta faktum när vi väljer våra undervisningsmetoder.

2.5 Tidigare forskning

I detta kapitel presenterar jag tidigare forskning som har gjorts om teman som jag har i min avhandling. Först redogör jag för studier om digitala läromaterial och sedan presenterar jag studier om taktila och/eller kinestetiska metoder. Fast jag koncentrerar mig i min avhandling på taktila metoder tar jag med också undersökning kring kinestetiska metoder därför att det nödvändigtvis inte finns så stor skillnad mellan dessa två begrepp. Det var också svårt att hitta undersökningar om just taktila metoder.

2.5.1 Digitala läromaterial

I sin magisteravhandling presenterade Oksanen (2018) gymnasieelevers tankar om digitalisering i svenskundervisning. Hon studerade vad gymnasieelever har för åsikter om användningen av digitala verktyg på lektionen och hur digitala verktyg skulle kunna utnyttjas vid inläring av muntliga färdigheter. Undersökningen genomfördes under hösten 2017 och sammanlagt 33 gymnasieelever svarade på frågeformuläret. Enligt undersökningen sökte eleverna ord i nätordböcker men annars användes digitala verktyg sällan. Eleverna ansåg att digitala verktyg medför kul omväxling på lektionerna men majoriteten av eleverna tyckte att digitala verktyg inte har något mervärde i undervisningen. Nästan alla elever (32 av 33) föredrog en tryckt bok. Som orsaker till detta val nämndes t.ex. att eleverna var mer vana vid dem, det är lättare att hitta de rätta sidorna i en pappersbok och att digitala böcker inte alltid fungerar så bra. Också fysiska problem framkom såsom trötta ögon efter att länge ha varit vid datorn. Den största delen av eleverna hade positiv inställning till att öva muntliga kunskaper med hjälp av digitala verktyg. Att upprepa ord efter mall, muntliga prov, att titta på program

på främmande språk eller att lyssna på musik nämndes som exempel på muntliga färdigheter där man skulle kunna utnyttja digitala verktyg.

Mörsky (2017) undersökte i sin pro gradu -avhandling svensklärarnas erfarenheter av digitalisering på gymnasiet. Undersökningen genomfördes med hjälp av gruppintervjuer. Mörsky hade som mål att kartlägga hur undervisningen har förändrats efter att den nya läroplanen och de digitala läromaterialen har tagits i bruk. Resultatet var att digitalisering är nu en vanlig del av undervisningen. Som positiva faktorer nämnde lärarna att det är lätt att dela material och göra samarbete både med kollegor och elever oberoende av tid och rum. Med hjälp av olika arbetsmetoder och annorlunda läromaterial har man också fått omväxling på lektionerna. Elevernas ökade skärmtid, fysiska problem samt sämre sociala kunskaper var nackdelar som togs upp. Lärarna däremot stressar sig för att de inte har tillräckligt med tekniska kunskaper på grund av att det är brist på tid, skolning och också verktyg som fungerar. Mörsky konstaterar att både läraren och eleven vill att det är balans mellan digitala och traditionella arbetssätt.

Boije (2017) studerade hur mycket svensklärare i en svensk gymnasieskola har digitalisering i sin undervisning och vilka verktyg och metoder de använder. Hon redogjorde också för vad lärarna har för synpunkter om fördelar och nackdelar i att använda digitala verktyg. Som metod använde hon intervjuer. (Boije 2017, 1-2) Alla lärare använde digitala verktyg för att kunna planera och förbereda sin undervisning. Lärare med några års erfarenhet av läraryrket var mer digitalmedvetna än de som antingen inte alls hade erfarenhet eller redan länge hade arbetat som lärare. De mest erfarna lärarna ansåg att detta beror på generationsskillnad och bristande kunskaper. De var inte heller så intresserade av digitala verktyg som lärarna med några års erfarenhet. De sist nämnda skaffade sig kunskap på egen hand och provade gärna olika digitala metoder. Det var intressant att den yngsta läraren var digitalt medveten men hade inte lång arbetserfarenhet. Hon ansåg att hon saknade både kunskap, tid och intresse. Alla lärare var överens om att digitalisering är svårt och utmanande. (Boije 2017, 23-27) I Boijes studie ansåg lärarna att det är många fördelar med digitalisering. Den har positiv effekt såväl på lärande som på motivation. Lektionerna blir också mer omväxlande. Med digitala verktyg kan eleverna studera individuellt i sin egen takt utgående från sina egna behov. Undervisningen är inte heller bunden till skolan utan man har tillgång till materialet oberoende av tid och rum. Lärarna ansåg också att eleverna bearbetar sina texter bättre med

digitala verktyg. Som nackdelar nämndes de sociala mediernas ständiga närvaro, alla var eniga om att de stör koncentrationen. (ibid.)

Dessa ovan nämnda undersökningar innehåller många teman som även finns med i min undersökning. I min avhandling vill jag också undersöka om den tryckta boken prefereras av eleverna. Också de positiva och negativa egenskaperna både i den tryckta boken som i den digitala läroboken diskuteras i min undersökning. Jag tar också ställning till om det finns skillnader mellan flickor och pojkar gällande dessa teman.

2.5.2 Taktila och/eller kinestetiska metoder

Koskinen (2016) redogjorde i sin pro gradu -avhandling för hurdana uppfattningar och erfarenheter lärare och elever har gällande kinestetiska metoder i svensk- och tyskundervisningen på högstadiet. Hon tog reda på om lärarna använder kinestetiska metoder i sin undervisning, på vilket sätt och varför. Lärarna intervjuades och eleverna svarade på ett frågeformulär. Resultaten visade att lärarna förhåller sig positiva till kinestetiska arbetsätt och dessa metoder används på lektionerna i båda språken, speciellt då det är fråga om att lära sig ord eller grammatik. Lärarna ansåg att kinestetiska metoder är roliga och det blir omväxling på lektionerna. Motivationen ökar och man behöver inte sitta så mycket utan får röra på sig. Med kinestetiska metoder kan man också ta hänsyn till annorlunda inlärare. Kinestetiska metoder tar tid och de är jobbiga att förbereda men de ger glädje och omväxling också för läraren. Nackdelen är att det är brist på kinestetiska övningar i läroböckerna. Eleverna är positiva gentemot kinestetiska metoder. Dessa övningar hjälper till vid inläringen och man minns sakerna lättare. Eleverna var nog av den åsikten att man ytterst sällan eller aldrig använder kinestetiska metoder på lektionerna. Eleverna ansåg att det är typiskt för en språklektion att man bara sitter och gör övningar.

Seppänen och Väisänen (2015) undersökte fysisk aktivitet i svenskundervisning både på högstadiet och på gymnasiet i sin pro gradu -avhandling. De definierade begreppet *fysisk aktivitet* som fysiska aktiviteter då eleven stiger upp från bänken och rör på sig. Seppänen & Väisänen intervjuade fem lärare och frågade hur fysisk aktivitet utnyttjas på svensklektionerna. De studerade också om läroböckerna stödjer eller uppmuntrar eleverna till

fysisk aktivitet. Läromaterialet innehöll bara enstaka uppgifter som var fysiskt aktiverande men de var inte nödvändigtvis gjorda med tanke på inläring. I några böcker fanns det inga fysiska uppgifter. Situationen var densamma i båda skolorna. Fysiskt aktiverande uppgifter används i viss mån på lektionerna och de anses vara en positiv sak. Ett skäl till detta var att högstadielärover behöver dessa varierande arbetsmetoder för att man får bättre arbetsro under lektionerna. Bland gymnasielärover är detta däremot inte något problem. Lärarna upplevde att fysisk aktivitet utnyttjas på lektionerna om läraren själv är intresserad av den, av läromaterial får man inget stöd. Bristfälliga utrymmen och gruppstorleken ansågs begränsa fysisk aktivitet på lektionerna.

Karppanen (2016) har gjort ett verksamhetsbaserat övningspaket som dels innehåller taktila övningar men det är fråga om övningar som bäst passar till nybörjare i svenska, alltså till årskurs 6 på lågstadiet. Annars var det svårt att hitta undersökningar som handlar om taktila eller kinestetiska undervisningsmetoder, speciellt på gymnasiet.

Moilanen (2002, 26-29; 191) framhäver att inläringen effektiveras om båda hjärnhalvorna och alla sinnen kan användas vid inlärningsprocessen. Det har framkommit i undersökningar att majoriteten av människorna, upp till 85%, lär sig bäst genom att använda kinestetiska metoder, t.ex. genom att röra sig. Därför är det viktigt att använda kinestetisk-taktila metoder också vid grammatikinläringen. Största delen av dem som har inlärningsproblem gynnas av kinestetiska och visuella metoder. Många elever behöver konkretisering av abstrakta termer, t.ex. grammatiska regler för det hjälper inlärares att minnas bättre. (Moilanen 2002, 26-29; 180-183) Enbart den läroboksbundna undervisningen eller det digitala materialet räcker inte till för alla för inläring. Därför ville jag prova med taktila grammatikövningar med mina gymnasielärover.

3 MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel redogör jag för det material som jag har använt i min avhandling. Allra först presenterar jag närmare vad det har skrivits om taktila övningar i olika källor och presenterar också kort de övningar som jag själv gjorde för mina elever. Sedan redogör jag för materialinsamlingen och informanterna. Till sist berättar jag om metoden som jag använde.

3.1 Taktila övningar

Jag valde taktila grammatikövningar som mitt tema i avhandlingen. I många undersökningar definieras taktila inlärare och kinestetiska inlärare med likartade termer. Det är ibland svårt att skilja dem från varandra. Några anser att taktil och kinestetisk inlärningsstil är så gott som synonymmer (se t.ex. Björnfot & Lattu 2010, 5-6). Moilanen (2002, 26) förknippar också dessa två tillsammans och talar vid många tillfällen om den kinestetisk-taktila inläringen. I min avhandling använder jag termen *taktila övningar* (*taktiilisia harjoituksia* på finska). Enligt min definition är det fråga om konkreta språkövningar då man gör något med händerna, rör något med fingrarna, flyttar på små saker så som korkar, glasspinnar eller klädnypor, staplar legoklossar, ordnar toapappershylsor i rätt ordning eller spelar olika spel. *Med kinestetiska övningar* menar jag däremot sådana övningar där man rör på sig lite mer, hoppar eller springer, flyttar på sig själv från en plats till en annan. Jag ville koncentrera mig på taktila övningar för jag tycker att de passar bra för gymnasieelever och det krävs inte så stort utrymme för att kunna göra dem.

Björnfots och Lattus bok "Aktivera språkfärdigheter – med grammatikspel" (2010) innehåller taktila övningar som man fritt får använda. Det är fråga om en samling av olika speltyper som man kan lära sig grammatik med. Björnfot och Lattu konstaterar att man får tävlingslust när man spelar och då glömmer man tanken att grammatik är svårt. Spelen passar utmärkt för alla typer av inlärare: visuella inlärare ser spelplanen och bilderna, auditiva inlärare hör när man använder samma strukturer flera gånger och kinestetiska inlärare får göra med händerna. Björnfot och Lattu har märkt att intresset för språkinläring har ökat speciellt hos pojkar och män när man spelar under lektionerna så spelen är ett bra sätt att lära sig. (Björnfot & Lattu

2010, 3-6) Dunn och Dunn (1978, 315-358) presenterar taktila övningar mycket omfattande i sin bok.

Syyrilä har länge jobbat för aktiverande arbetssätt i språkundervisningen, både digitala och taktila. Nu skolar hon lärare i att använda dessa metoder. Syyrilä säger att taktila övningar ofta förknippas med undervisningen på lågstadiet men dessa metoder fungerar lika bra med gymnasieelever eller universitetsstuderande. Taktila övningar är enligt Syyrilä ett bra sätt att lära sig t.ex. grammatik. De inspirerar och motiverar. Hon själv använder pappersbok, digitala övningar samt taktila övningar under sina lektioner. På så sätt får alla slags inlärare övningar som passar dem. Syyrilä poängterar att taktila övningar är ett utmärkt sätt att hjälpa sådana elever som har problem med språkinläringen, de passar alltså bra till differentiering. Syyrilä är av den åsikten att taktila övningar fungerar bäst om de görs som parövningar eller i små grupper som stationsundervisning. Det finns alltså olika stationer i klassrummet och man gör olika övningar på olika stationer och sen byter man till nästa station. Då gör alla inte samma övning samtidigt och det kan hjälpa till att få mer arbetsro i klassen, speciellt om det är fråga om högstadieelever. Hela klassen behöver inte heller göra taktila samtidigt, en del elever kan göra digitala övningar eller övningar i sin egen lärobok medan andra gör taktila. Enligt Syyrilä har det kommit fram i många undersökningar att det är just konkretin som hjälper en att lära sig, det räcker inte för alla att bara sitta vid datorn och knäppa på tangentbordet.

Skolorna har inte extra pengar nuförtiden. Att göra taktila övningar kräver inte mycket pengar för man kan använda återvinnings- eller loppismaterial för ändamålet. Äggkartonger, glasspinnar, klädnypor, papperstallrikar, mjölkburkskorkar, toapappershylsor, gamla pusselbitar, legoklossar, engångsmuggar, kvarglockar, plastskedar, papperslappar, flugsmälla eller gamla brädspel.

Jag hade gjort 11 olika taktila övningar om de grammatikteman som finns i läromaterialet. Vi övade grammatik med dessa övningar under kurs RUB12. Mina övningar var alltså om:

- ordningstal
- bisatsens ordföljd
- konjunktioner
- satsadverbial
- adjektiv
- komparation

- reflexiva pronomen
- personliga pronomen (objektsformen)

Här berättar jag närmare hur jag tillverkade dem. Ordningstal repeterades med hjälp av toapappershylsor (se figur 2). Ordningstalen var skrivna på hylsorna och studerandena fick sätta dem i rätt ordning med hjälp av ett snöre. Det är fråga om vem som är snabbast färdig.

Bisatsens ordföljd övade vi också med toapappershylsor (se figur 1). Jag hade skrivit olika konjunktioner, subjektord, satsadverbial och verb på toapappershylsor och eleverna fick sätta dem i rätt ordning. Dessa ord var också färgkodade på samma sätt som i läroboken så att också visuella inlärare skulle kunna minnas bättre med hjälp av dem, alltså konjunktionerna var svarta, satsadverbialen röda osv. Jag hade också skrivit några huvudsatser på hylsor. Eleverna hade som uppgift att bilda meningar med huvud- och bisatser med hjälp av dessa ord. Av satsadverbial och konjunktioner hade jag två olika övningar. Jag hade skrivit satsadverbial eller konjunktioner (se figur 3) på finska på en papperstallrik och eleverna fick samma ord skrivna på svenska på klädnypor som de fick nypa fast vid tallrikskanten på rätt plats. En annan övning på satsadverbial och konjunktioner gjordes så att jag hade skrivit dem på svenska på korkar och eleverna hade ett laminerat papper med samma ord på finska (se figur 2). Uppgiften var att sätta korken vid rätt översättning.

Adjektiv övades också med hjälp av papperstallrikar och klädnypor. Oregelbundna komparativ och superlativ övades så att de var skrivna på glasspinnar, på den ena sidan var positivformen på svenska och på den andra sidan var komparativ- och superlativformerna (se figur 1). Jag tillverkade också ett minnespel av komparationen (se figur 1).

Objektsformerna av personliga pronomen och reflexiva pronomen övades med hjälp av mjölkburkskorkar. Jag hade limmat halsen av mjölkburkskorken på ett underlag och skrivit satser där dessa pronomen fattades (se figur 2). Elevens uppgift var att söka rätt pronomen och skruva fast korken på rätt ställe.

Vi använde stationsundervisning med dessa övningar. Varje elev har alltså inte sin egen övning utan man har olika stationer runt klassrummet och eleverna gör en övning på en station och fortsätter sedan till nästa station och gör en annorlunda övning där. På så sätt kan

man lätt komma i gång med taktila övningar. Det behövs inte många identiska övningar utan man turas om när man gör dem. Om man har ett visst ställe för övningarna i klassrummet kan eleverna lätt göra dem också under kommande lektioner.

Övningarna är lätta att göra, kostar knappt någonting, det är bara att släppa loss fantasin. Även eleverna själva tillverkar dessa övningar gärna på lektionerna och de har bra idéer, jag har testat det med högstadiel elever. Övningarna låter barnsliga och jag var mycket skeptisk men till min förvåning fungerade de precis så som Syrylä hade berättat och gymnasieeleverna tyckte om att jobba med dem. Det var många som ansåg att de lärde sig strukturerna bättre när de gjorde övningar av denna typ upprepade gånger jämfört med att de skulle ha gjort övningar i sin digitala bok eller i en pappersbok. Idén till dessa övningar som jag gjorde är av Syrylä. Här är några bilder på övningar som jag förberedde för kursen så det är lättare att få en helhetsbild om hurdana övningar det är fråga om och i texten ovan har jag hänvisat till dessa bilder.

FIGUR 1. Taktila övningar om komparation och bisatsens ordföljd

3.2 Materialinsamling och informanter

Informanterna i min studie bestod av mina egna elever som jag känner väl ända sedan grundskolan. Jag har undervisat dem i svenska också där. När undersökningen gjordes var de på första årskursen i gymnasiet och hade använt den digitala läroboken som sitt läromaterial under två kurser. Vi har ett litet gymnasium och det var bara 12 elever på årskurs två då. Alla 12 studerande varav 7 flickor och 5 pojkar deltog i undersökningen. För anonymitetens skull beskriver jag inte elevernas bakgrund mer detaljerat och nämner inte skolan eller kommunen vid namn.

Undersökningen gjordes efter den andra gymnasiekursen i B1-svenska (Välbefinnande och mänskliga relationer RUB12). Jag ville ta reda på om eleverna vill studera svenska med hjälp av den digitala boken så som de hade velat i början av gymnasiet eller om de hellre vill byta till en traditionell, tryckt bok. Jag var också intresserad av att få veta deras åsikter om hur de upplever materialet och om de själva känner att de lär sig svenska bra med digitalt material. Jag var också nyfiken på vad eleverna hade för tankar om taktila övningar som de hade fått bekanta sig med under lektionerna och om de ansåg att de skulle kunna ha nytta av dem. Undersökningen gjordes i slutet av vårterminen 2018. Eleverna hade just haft prov i denna kurs och fått också veta sitt betyg på provet. Jag ville att de visste betyget så att de kunde värdera sina känslor och resultat bättre. Eleverna visste att deras svar på enkäten skulle utgöra materialet i en pro gradu-avhandling. De svarade på enkäten anonymt så att inte ens jag själv vet vilka svar getts av vilken elev. Svarandet på enkäten var frivilligt.

3.3 Metod

Jag valde nätenkät som min forskningsmetod. Nätenkäten var ett självklart val för mig då jag övervägde mellan olika alternativ. Vi hade använt digitalt material redan under två kurser och därför var det naturligt att göra också undersökningen på nätet. Tidpunkten för undersökningen var i slutet av terminen så det var också lättare att få tag på studerandena på detta sätt. Jag ansåg att det var bra att eleverna kunde besvara frågorna hemma och överväga svarsalternativen i lugn och ro. Ejlertsson (1996, 11) betonar att enkätundersökning har som

fördel att frågorna kan besvaras i egen takt. Frågorna är också exakt desamma för alla respondenter när man använder en enkät som metod medan en intervju som metod kan vara pressande för respondenten eller hen kan påverkas av intervjuarens egna attityder under intervjun. (ibid.) Ejlertsson (1996, 11) konstaterar också att enkätmetoden används mest i undersökningar eftersom det kan samlas mycket material på kort tid och kostnadseffektivt.

Enkäten gjordes med hjälp av Microsoft Forms som är lätt att använda och som är bekant såväl för mig som för eleverna. Inbjudan till undersökningen skickades på Wilma som eleverna kollar dagligen. I meddelandet fanns en länk till själva enkäten så alla respondenter lätt kunde hitta till rätt sida. Alanen (2011, 149-152) betonar att det inte får vara för många frågor i en enkät så att informanterna orkar koncentrera sig på frågorna (se även Ejlertsson 1996, 12). Hultåker (2007, 132) poängterar att antalet frågor ska vara ännu mer begränsat i en nätenkät. Han förklarar att man som informant inte kan veta på förhand hur lång tid det tar att svara i en nätenkät eftersom man inte kan bläddra i den så som man kan göra med en enkät i pappersform. Enligt Alanen (2011, 149-153) lönar det sig att överväga i vilken ordning man har frågorna, fast det inte finns några regler om detta. I början av enkäten kan placeras bakgrundsfrågor, om det inte finns för många av dem. Därefter kommer de slutna frågorna för det är lättare att svara på dem för svaralternativens skull. På så sätt hålls enkäten lockande för informanterna. De öppna frågorna där respondenten formulerar sina svar fritt kommer sist. (Alanen 2011, 149-153)

Min enkät (se Bilaga 1) bestod av 9 obligatoriska frågor, såväl slutna som öppna frågor. I början av enkäten hade jag bara en bakgrundsfråga. Jag ville veta respondenternas kön för att kunna jämföra om det finns skillnader mellan flickor och pojkar när det gäller viljan att använda digitalt material eller om könet påverkar intresset för taktila övningar. Min avsikt med den här studien var ju att studera anonymt elevernas tankar kring mina teman för att utveckla min egen undervisning. Därför gjorde jag inte flera bakgrundsfrågor.

En del av frågorna var slutna frågor och eleverna fick välja upp till tre svar av de givna alternativen eller också själva skriva ett lämpligt svar som sitt alternativ. De slutna frågorna analyserar jag kvantitativt. I de slutna frågorna kunde respondenterna välja flera alternativ som sitt svar. Det förorsakade att jag inte kunde analysera dem med exakta procenttal. Antalet

informanter var så litet att procenttalen inte heller är nödvändiga här. Jag har använt figurer med vilka jag åskådliggör resultaten men jag förklarar resultaten även skriftligt.

En del av frågorna var öppna frågor och respondenterna fick besvara dem med egna ord. Jag redogör för svaren och ger exempel på dem på svenska. Jag har översatt de finska svaren till svenska för att bättre kunna framföra resultaten. Alanen (2011, 152) betonar att det är bra att informanten själv kan formulera sina svar. Då är det möjligt för informanterna att poängtera något som de anser extra viktigt. Enligt Alanen (2011, 152) är nackdelen med öppna frågor att de är svåra att analysera på ett statistiskt och pålitligt sätt. De öppna frågorna analyserar jag kvalitativt.

Enkäten var på finska för jag anser att eleverna måste få berätta om sina studier och tankar på sitt modersmål. Jag antar att jag inte skulle ha fått alla elever att svara om frågorna hade varit på svenska. När frågorna är på finska finns det inte heller risk för att frågorna missförstås på grund av språket. Alanen (2012, 149-150) betonar också att man i första hand bör tänka på målgruppen när man gör en undersökning. Enkäten finns med som bilaga i slutet av min avhandling men alla frågorna och resultaten redogörs på svenska i nästa kapitel. Eftersom frågorna var på finska och de också besvarades på finska har jag själv översatt såväl enkätsfrågorna som elevernas svar till svenska för att bättre kunna presentera dem.

4 RESULTAT

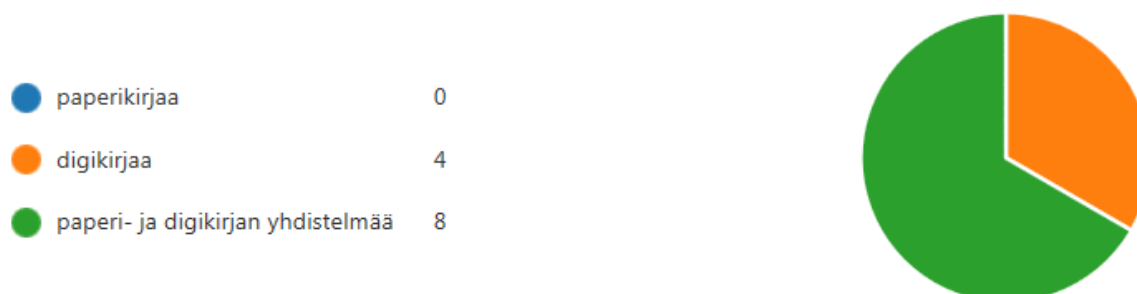
I detta kapitel redogör jag för resultaten i min undersökning. Undersökningen genomfördes för att få veta om gymnasieeleverna i vårt gymnasium vill studera svenska med en tryckt eller en digital lärobok och vad de har för tankar om taktila övningar. Jag har delat frågorna i tre olika kategorier. Först presenterar jag elevernas åsikter om den tryckta boken. Sedan diskuteras den digitala boken och som tredje kategori har jag elevernas åsikter om taktila övningar.

I figur nummer 4 kan man se att det totalt var 12 gymnasieelever med i undersökningen varav 7 flickor och 5 pojkar. Fast frågorna på enkäten besvarades anonymt är det intressant att få veta om det finns skillnader mellan flickornas och pojkarnas åsikter.

FIGUR 4. Informanternas kön

Jag frågade eleverna om de hellre vill använda en traditionell, tryckt lärobok, en digital bok eller om de hellre vill ha en kombination av dessa två.

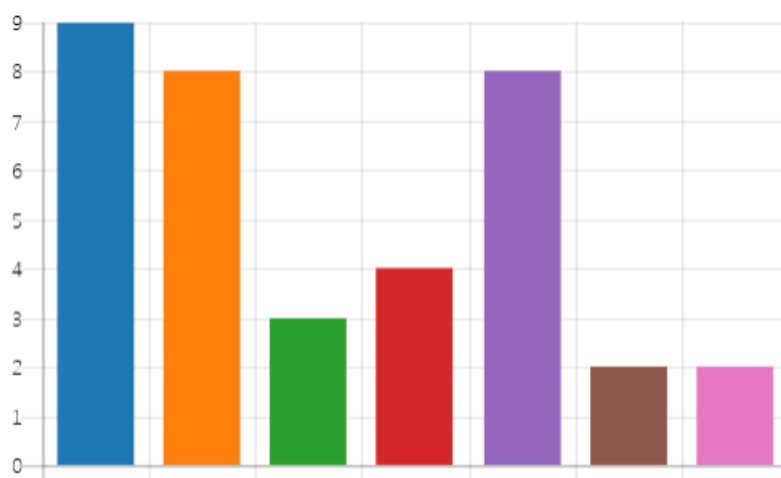
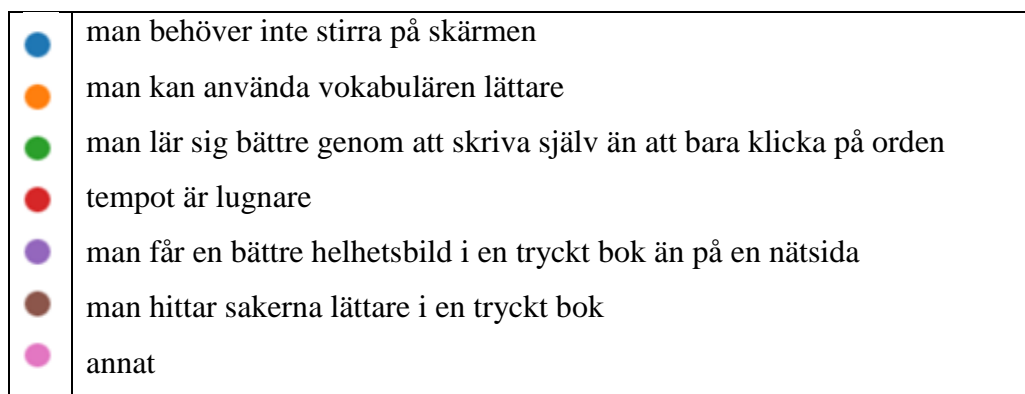

FIGUR 5. Informanternas val av lärobok

I figur nummer 5 framkommer att det inte är en enda studerande som enbart vill ha den tryckta boken som sitt läromaterial. Däremot är det fyra stycken studerande som endast vill ha den digitala läroboken. De var alla pojkar. Resten av gruppen dvs. åtta studerande vill helst använda en kombination av dessa läroboksvarianter. Detta val strider mot tidigare undersökning. Enligt Oksanens (2018, 32-33) undersökning ville eleverna ha den tryckta läroboken för de var enligt dem mer vana vid den traditionella läroboken i pappersformat.

4.1 Elevernas åsikter om den traditionella, tryckta boken

I figur 6 presenteras vilka egenskaper eleverna uppskattar hos den tryckta boken. Framför svarsalternativen finns samma färgkoder som i diagrammen. Siffrorna i figuren beskriver antalet studerande.

FIGUR 6. Positivt i den tryckta boken

Nio elever av tolv var av den åsikten att det är en bra egenskap att man inte behöver stirra på skärmen. Av dem var fem flickor och fyra pojkar. För pojkarna var detta alternativ viktigast angående den här frågan. Åtta elever ansåg att det är lättare att använda vokabulären i en tryckt bok. Det här alternativet var däremot viktigast för flickorna men det var bara en pojke som var av den här åsikten. Åtta elever (fem flickor och tre pojkar) kommenterade att man får en bättre helhetsbild i en tryckt bok än på en nätsida.

Fyra elever (en flicka och tre pojkar) ansåg att tempot är lugnare när man använder en tryckt bok. Tre elever (två flickor och en pojke) valde alternativet ”man lär sig bättre genom att skriva själv än genom att bara klicka på orden”. Två elever (en flicka och en pojke) var av den åsikten att man hittar sakerna lättare i en tryckt bok medan två elever (de var båda pojkar) tyckte att det var fråga om något annat. Som förklaring till alternativet ”annat” gav de egna exempel. Den ena tyckte att det är lättare att studera t.ex. på soffan när man har en traditionell tryckt bok och den andra var av den åsikten att det är lättare att ha med den tryckta boken än datorn.

De tre viktigaste alternativen för flickorna var alltså: det är lättare att använda vokabulären (7 av 7 valde detta alternativ), man behöver inte stirra på skärmen (5/7) och man får en bättre helhetsbild i en tryckt bok än på en nätsida (5/7). Pojkarna valde dessa alternativ: man behöver inte stirra på skärmen (4/5), man får en bättre helhetsbild i en tryckt bok än på en nätsida (3/5) och tempot är lugnare i en tryckt bok (3/5).

Det bästa med en tryckt lärobok är enligt eleverna att man slipper att stirra på skärmen när man använder en tryckt bok. I Fleischers undersökning konstaterade eleverna att de får huvudvärk och blir trötta i ögonen när de måste vara länge vid datorn (Fleischer 2013, 77-78). I Oksanens (2018, 32-33) undersökning tog eleverna också upp hälsorelaterade problem så som huvudvärk och trötta ögon om de arbetade länge vid datorn. Som jag nämnde tidigare diskuterade jag också samma problem med mina andraklassister (se kapitel 2.3) och nu togs samma problem upp i min undersökning. Detta är tydligen något som oroar eleverna mycket. På så sätt är det lätt att förstå att mina elever inte vill läsa ord eller plugga till prov på datorn. Det är bekvämare att sitta i soffan och läsa på papper konstaterades också i Fleischers undersökning (2013, 77-78).

Pojkarna uppskattar det lugnare tempot i en tryckt bok. Jag antar att tempot känns lugnare eftersom det ofta är läraren som visar de rätta svaren till varje uppgift när man använder en pappersbok. Därmed blir det naturliga pauser under lektionen och man gör inte bara övning efter övning hela tiden. Samtidigt repeteras innehållet i övningarna om och om igen och jag som lärare anser att detta är ytterst viktigt. Som jag tidigare nämnde var det en replik som väckte mig att tänka om: ”Jag lär mig inte riktigt med en digital lärobok.” Också elever som är födda på 2000-talet behöver guidning i användandet av olika program. Bristfälliga kunskaper i datateknik kan vara en orsak till problemet som hon nämnde.

Eleverna bads berätta med egna ord om de negativa egenskaperna hos den tryckta boken. I figur 7 finns alla kommentarer översatta till svenska men jag förklarar dem också noggrannare i text.

1	Inga hörövningar eller videoövningar. Det är jobbigare att repetera vokabulären.
2	Det tar längre tid att göra övningar än på datorn.
3	Det tar mera tid att göra uppgifter. Det är svårare att hitta en viss sida eller övning.
4	Det är svårt att kolla de rätta svaren själv.
5	Man får inte fram de rätta svaren så lätt. Det är tråkigt att göra övningar.
6	Det finns inga rätta svar. De skriftliga övningarna tar mera tid.
7	Man får inte de rätta svaren eller hörövningar.
8	Det finns inte hörövningar eller alltså inspelningar dvs. man får ingen mall av uttalet. Man får inte fram de rätta svaren på samma sätt.
9	Man måste släpa den i ryggsäcken.
10	Man hittar nödvändigtvis inte allt.
11	I en pappersbok kan man inte lyssna på styckena men det kan man göra i <u>digiboken</u> .
12	Det tar mera tid att använda vokabulären.

FIGUR 7. Negativt i en tryckt bok

Några respondenter gav flera exempel här, några bara ett. För det första var det största problemet enligt eleverna att man inte får veta de rätta svaren efter varje övning vilket man får

i en digital bok, fem elever svarade så. Detta var ett problem för flickorna men för pojkarna var det inte viktigt, det var bara en pojke som nämnde det här. För det andra nämndes möjligheten att få lyssna. För en tredjedel av eleverna var bristen på inspelningar och videomaterial ett problem, alltså det att man inte kan göra hörförståelser och se på videor utan lärarens hjälp eller att man inte kan lyssna på styckena och få mall för uttalet. Pojkarna uppskattade inte möjligheten att få lyssna eller göra hörövningar lika mycket som flickorna, tre flickor och en pojke valde detta alternativ. För det tredje ansåg eleverna att det tar mer tid att göra övningar i en tryckt bok än i den digitala versionen. Av den åsikten var tre elever (två flickor, en pojke).

Två elever delade åsikten att det är svårare att hitta det rätta stället i en tryckt bok jämfört med en digital bok. Två pojkar kommenterade också att det är jobbigare att repetera vokabulären eller långsammare att använda den i en tryckt bok än i det digitala materialet. Flickorna däremot ansåg det motsatta som man kan se om man jämför dessa svar med svaren i fråga nummer 3. I den frågan var alla flickor av den åsikten att vokabulären är lättare att använda i en tryckt bok.

[1] Ei saa vastauksia niin helposti, tehtävien teko tylsää.

Man får inte fram svaren så lätt, det är tråkigt att göra övningar [i en tryckt bok].

[2] Ei kuunteluita tai videotehtäviä. Sanaston kertaaminen hankalampaa.

Inga hörövningar eller videoövningar. Det är jobbigare att repetera vokabulären.

I Fleischers (2013, 78) undersökning uppskattade eleverna möjligheten att skriva på dator för det sparar tid och texten kan lätt bearbetas. Också i min undersökning ville pojkarna helst skriva på dator och inte för hand. Flickorna delade inte denna åsikt. Pojkar kritiserar ofta deras handstil. Det kan vara en orsak till att pojkarna gärna skriver och bearbetar sina texter på dator. Också i Boijes undersökning (2017, 23-27) var lärarna av den åsikten att eleverna bearbetar texterna bättre på datorn.

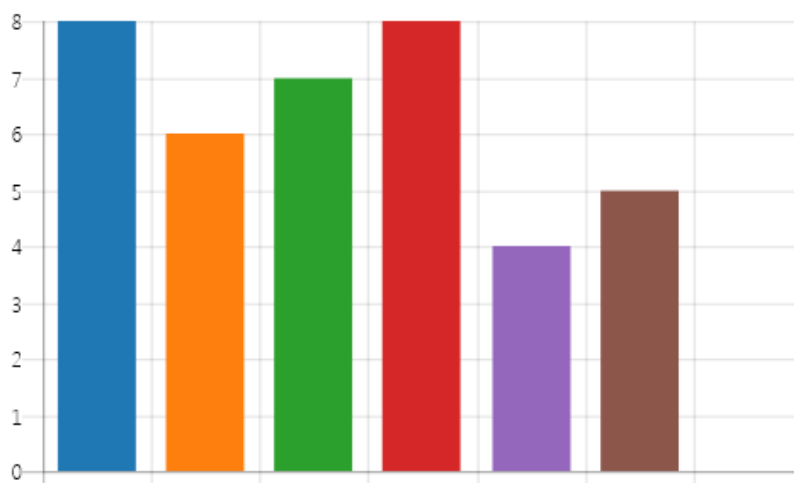
[3] tehtävien tekeminen kestää pidempään kuin koneella

det tar längre tid att göra övningarna (för hand) än på datorn

4.2 Elevernas åsikter om den digitala boken

Eleverna frågades vad de uppskattar i en digital lärobok. De fick välja tre alternativ.

●	det är snabbare att göra övningar på dator
●	jag tycker hellre om att skriva på dator än för hand
●	man får omedelbar återkoppling efter varje övning
●	man kan göra hörförståelser och videoövningar i egen takt
●	det är kul att plugga vokabulären med hjälp av så kallade vändkort
●	ordboken lättillgänglig
●	annat

FIGUR 8. Positivt i en digital lärobok

Figur nummer 8 visar elevernas åsikter om de positiva egenskaperna hos en digital lärobok. En klar majoritet av eleverna dvs. åtta av tolv ansåg att det är snabbare att göra övningar på dator. Lika många var av den åsikten att det är bra att man kan göra hörförståelser och videoövningar i egen takt. Återkopplingen var också viktig för dem, sju elever valde det

alternativet. Hälften av eleverna föredrog att skriva på dator och inte för hand. För fem elever var det viktigt att ordboken är lättillgänglig. Enligt fyra elever är det kul att plugga vokabulären t.ex. med vändkort. Alternativet ”annat” valdes av ingen.

I den här frågan skildes åsikterna mycket mellan de olika könen. För flickorna var allra viktigast att man får göra hörförståelser och videoövningar i egen takt. Alla flickor valde det här alternativet. För pojkarna var detta inte viktigt, bara en valde detta. För pojkarna var däremot viktigast att få skriva på dator och inte för hand, alla pojkar var eniga om den här saken medan det bara var en flicka som valde detta alternativ. Omedelbar återkoppling efter övningarna uppskattades av flickorna, sex av sju var av den åsikten. Återkoppling var viktig bara för en pojke. För det tredje uppskattade flickorna att det är snabbare att göra övningar, fem av sju flickor ansåg så. Snabbheten var viktig för tre pojkar. Pojkarna (fyra av fem) tyckte om ordboken i det digitala materialet, ordboken var viktig för en flicka. Flickorna uppskattade alltså hörförståelserna, återkopplingen och snabbheten. Pojkarna valde skrivandet på dator, ordboken och snabbheten.

Med hjälp av figur 9 presenteras elevernas kommentarer om de egenskaper som eleverna anser som negativa hos en digital lärobok.

1	Det är inte lika trevligt att läsa som i pappersboken.
2	Det är svårare att koncentrera sig på att göra uppgifter och man kan lätt börja göra något annat på datorn. Det är också utmanande att lära sig ord enbart på datorn.
3	Nätet avbryts då och då.
4	De rätta svaren får man för lätt.
5	Det är svårt att kolla på stycket eller vokabulären samtidigt med boken, några buggar.
6	Jag tycker inte om att läsa till prov eller öva ord på datorn.
7	Man måste stirra på skärmen.
8	En del av övningarna i boken är för enkla, jag gillar inte att plugga från skärmen.
9	Ibland drabbas man av lathet och då är det ganska lätt att fuska i övningarna.
10	Funkar inte alltid och det är inte så trevligt att öva med den.
11	Jag lär mig inte riktigt med en <u>digibok</u> .
12	Man gör övningarna slarvigare.

FIGUR 9. Negativt i en digital lärobok

Hälften av eleverna var av den åsikten att det inte är så trevligt att läsa på datorn. De vill helst inte läsa till provet på detta sätt. En av eleverna erkände att det är svårt att koncentrera sig och att man lätt börjar göra något annat på datorn än det man borde göra. Eleverna medgav också att de ibland är lata och det är lätt att fuska med övningarna i en digital bok, man får helt enkelt för lätt fram de rätta svaren. Den digitala läroboken fungerar inte alltid, man har alltså inte tillgång till materialet på grund av tekniska problem. Av den åsikten var en fjärdedel av eleverna. En av informanterna sade att hon inte lär sig svenska med en digital bok. Detta svar var en riktig tankeväckare för mig som lärare.

När man jämför flickorna och pojkarna skulle man kunna dra den slutsatsen av pojkarnas svar att pojkarna tar studierna lättare med digitalt läromaterial. Ändå verkar majoriteten av pojkarna vara ytterst motiverade och ambitiösa i sina svenskstudier och de får mycket bra resultat. ”Man får de rätta svaren för lätt, ibland är man lat och då fuskar man lätt i övningarna, man gör övningarna slarvigare” var några svar av just pojkarna. Flickorna

däremot var oroliga för att det är utmanande att lära sig ord med en digital lärobok. Problemen med nätförbindelserna och tekniken överhuvudtaget störde bådadera.

[4] Lukeminen ei ole yhtä mukavaa kuin paperikirjasta.

Det är inte lika trevligt att läsa (på skärmen) som i en pappersbok.

[5] En tykkää lukea kokeisiin tai harjoitella sanoja koneella.

Jag gillar inte att läsa till provet eller öva ord på datorn.

Enligt min åsikt är det ibland svårt för eleverna att låta bli att använda sociala medier under lektionerna när man egentligen borde koncentrera sig på helt annat. Samma sak togs upp i min undersökning fast det bara var en elev som avslöjade saken. I Boijes undersökning (2017, 23-27) framkom också de sociala mediernas närvaro under lektionerna som en nackdel. Lärarna i hennes undersökning var av den åsikten att sociala medier stör lektionerna.

[6] Tehtävien tekemiseen on vaikeampi keskittyä ja voi helposti alkaa tekemään koneella jotain muuta. Sanojen opettelu pelkästään koneelta käsin on myös haastavaa.

Det är svårare att koncentrera sig på att göra uppgifter och man kan lätt börja göra något annat på datorn. Det är också utmanande att lära sig ord enbart på datorn.

[7] En oikein opi digikirjasta.

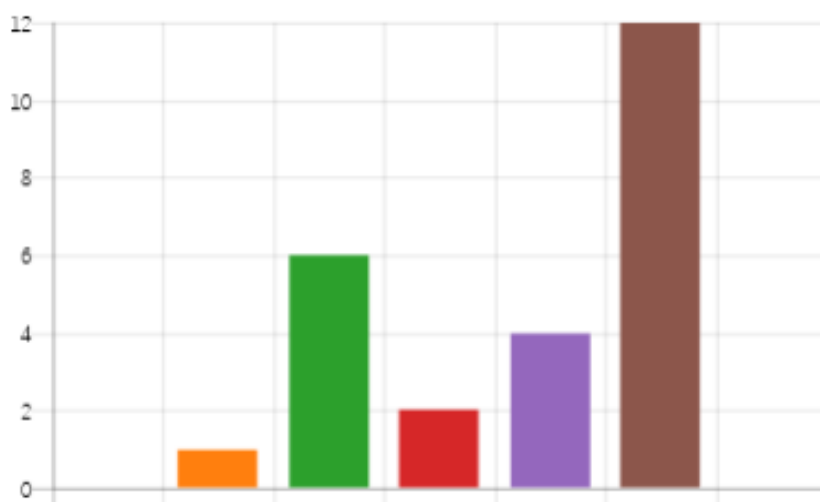
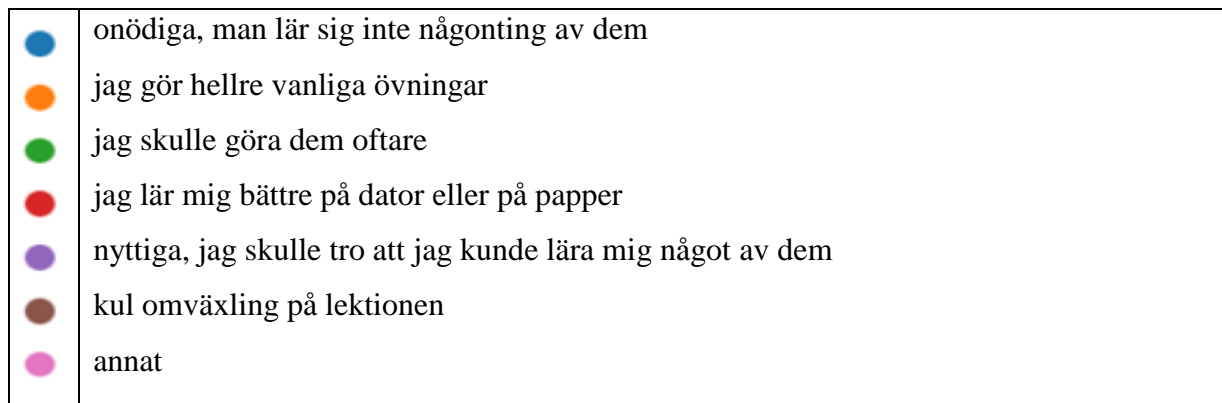
Jag lär mig inte på riktigt med en digital bok.

[8] Netti pätkii joskus.

Nätförbindelserna avbryts då och då.

4.3 Elevernas åsikter om taktila övningar

I figur 10 presenteras elevernas åsikter om taktila övningar.

FIGUR 10. Elevernas åsikter om taktila övningar

Eleverna kunde välja flera alternativ i den här frågan, antalet svar var inte begränsat. Alla tolv informanter var av den åsikten att det blev trevlig omväxling på lektionen med dessa övningar. Hälften av eleverna skulle vilja göra dem oftare. En tredjedel av informanterna ansåg att taktila övningar var nyttiga och var av den åsikten att de skulle kunna lära sig med hjälp av dem. Två av eleverna tyckte däremot att de lär sig bättre med dator eller papper som redskap och en ville hellre göra vanliga övningar. Ingen ansåg ändå att taktila övningar var helt onödiga.

Såväl flickor som pojkar var alltså eniga om att taktila övningar medför omväxling på lektionerna. Det var fyra flickor som skulle göra dem oftare, två pojkar valde detta alternativ. Tre flickor upplevde att övningarna var nyttiga och ansåg att de skulle kunna lära sig med hjälp av dem, av samma åsikt var bara en pojke. Två pojkar tyckte att de lär sig bättre med hjälp av dator eller papper.

Eleverna fick också berätta med egna ord om de taktila övningarna.

1	Trevlig omväxling, men det är lättare att studera på andra sätt.
2	Vad som helst är bättre än att enbart drivas med <u>digiboken</u> , det är kul om man kan samarbeta med sitt par när man tillsammans gör taktila övningar.
3	Det blir omväxling till vanliga uppgifter.
4	Man kan snabbt repetera vilka saker man kan.
5	Ibland är kamraterna inte aktiva.
6	Bra t.ex. att lära sig ord genom att översätta.
7	Kul omväxling till lektionerna, det är lätt att lära sig när det är något konkret.
8	Bra; kul omväxling, det är något konkret att göra och det var roligt att göra tillsammans med andra
9	Det är svårt att lära sig något nytt av dem men om man redan har pluggat sakerna är det bra att repetera med dem.
10	Man minns sakerna bättre.
11	Bra är just det att man själv får göra något med händerna och det är nytt.
12	Ingenting dåligt om man inte gör dem för ofta.

FIGUR 11. Positivt i taktila övningar

I figur 11 presenteras elevernas åsikter om de positiva egenskaperna hos taktila övningar. Eleverna fick svara på denna fråga med egna ord. Det framkom endast en negativ sak. Två pojkar ansåg att man inte lär sig något nytt på det här sättet. Även de tyckte ändå att taktila övningar passar bra som repetition och som omväxling. Annars tyckte eleverna att taktila uppgifter var en bra sak. Så här kommenterade eleverna:

[9] Mikä vaan on parempi kuin pelkkä digikirjapelleily. On kiva jos pystyy parin kanssa tekemään yhteistyötä tehdessä toiminnallisia tehtäviä.

Vad som helst är bättre än att enbart drivas med digiboken. Det är kul om man kan samarbeta med sitt par när man gör taktila övningar.

[10] Tuo vaihtelua tavallisiin tehtäviin.

Det blir omväxling till vanliga uppgifter.

[11] Pystyy nopeasti kertaamaan mitä asioita osaa.

Man kan snabbt repetera vilka saker man kan.

[12] Hyvää on juuri se, että pääsee itse tekemään käsillä ja se on uutta.

Bra är just det att man själv får göra något med händerna och det är nytt.

[13] Kivaa vaihtelua tunneille, helppo oppia kun on konkreettista.

Kul omväxling till lektionerna, det är lätt att lära sig när det är något konkret.

[14] hyvää; kivaa vaihtelua, on konkreettista tekemistä ja oli hauskaa tehdä yhdessä muiden kanssa

bra; kul omväxling, det är något konkret att göra och det var roligt att göra tillsammans med andra

[15] asiat jää paremmin mieleen

Man minns sakerna bättre.

Till sist ville jag att informanterna med egna ord skulle berätta om sina önskemål gällande kommande svensklektioner. Dessa svar skulle kunna hjälpa mig som lärare att planera min undervisning och ta bättre hänsyn till elevernas förväntningar.

1	Lektionerna är trevliga redan nu.
2	Någon omväxling till lektionerna skulle man kunna få. Det känns pressande när alla är tysta och stirrar på sin skärm. Ibland behövs också samarbete med andra elever och då räcker det nödvändigtvis inte med bara parövningar.
3	Att man skulle läsa högt orden i styckena t.ex. med paret.
4	Att man går igenom sakerna på lektionerna.
5	Omväxling till lektionerna och mycket olika slags uppgifter.
6	Jag vet inte.
7	-
8	Jag vet inte.
9	För mig är det jätteviktigt att gå igenom grammatik tillsammans, det är en bra sak och med det måste man fortsätta också i framtiden. Man skulle kunna använda även mer tid till att gå igenom grammatik tillsammans på lektionerna.
10	Kanske taktila övningar.
11	Att man går igenom grammatik lärarstyrt och taktila övningar.
12	Muntliga parövningar är bra.

FIGUR 12. Önskemål

En tredjedel av eleverna hade inga önskemål eller var nöjda med det nuvarande. Det som eleverna önskade var mera taktila övningar, muntliga parövningar, varierande övningar och omväxling. De vill inte lära sig grammatik för sig själva med hjälp av dator utan de vill att läraren undervisar i grammatik och de vill också att grammatikövningarna gås igenom tillsammans i klassen.

[16] Tunnit ovat kivoja jo nyt.

Lektionerna är redan nu kul.

[17] Jotain vaihtelua tunneille voisi saada, on ahdistavaa kun kaikki ovat hiljaa ja tuijottavat omaa ruutuaan, joskus tarvitaan myös yhteistyötä muiden opiskelijoiden kanssa eikä välttämättä pelkät paritehtävät silloin riitä.

Någon omväxling skulle man kunna få på lektionerna, det är ångestfullt när alla är tysta och stirrar på sin egen skärm, ibland behöver man samarbete med andra studerande och då räcker det nödvändigtvis inte med bara parövningar.

[18] Kielioppiasoioiden käyminen yhteisesti läpi on minulle todella tärkeää ja hyvä juttu ja sitä pitää jatkaa tulevaisuudessakin. Kieliopin yhteisesti käymiseen voisi käyttää vieläkin enemmän aikaa tunneilla.

Att gå igenom grammatiksakerna tillsammans är för mig ytterst viktigt och en bra sak och med det bör man fortsätta också i framtiden. Man skulle kunna använda ännu mera tid på att studera grammatik tillsammans på lektionerna.

[19] ehkä toiminnalliset tehtävät

kanske taktila övningar

I Mörskys (2017) undersökning betonades att ska finnas en balans mellan de mer traditionella och digitala undervisningsmetoderna. Så kan man tolka också mina resultat. Eleverna vill ha variation på lektionerna och många olika slags arbetssätt.

[20] vaihtelua tunneille ja paljon erilaisia tehtäviä

omväxling till lektionerna och mycket olika slags uppgifter

[21] Kappaleen sanat luettaisiin tunnin alussa ääneen.

Man skulle läsa högt ordlistan t.ex. med paret i början av lektionen.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I detta kapitel diskuterar jag de viktigaste resultaten med hjälp av mina forskningsfrågor. Jag ska också redogöra för reliabilitet och validitet gällande min undersökning och jag har även förslag för fortsatt forskning.

Min första forskningsfråga var om eleverna vill använda en tryckt bok eller en digital bok på gymnasiet. Sammanlagt 12 gymnasieelever svarade på min nätenkät, alltså alla elever som var på första årskursen i vårt gymnasium. För mig var det överraskande att det inte var en enda elev som bara vill ha en tryckt lärobok. Under kurserna hade jag hört motsatta kommentarer när eleverna blev frustrerade då ingenting fungerade på grund av tekniska problem. Däremot var det fyra elever som bara ville använda den digitala läroboken. De var alla pojkar. Resten av eleverna, dvs. åtta elever ville helst ha en kombination av dessa två böcker som sitt läromaterial. Elevernas bokval är i strid med undersökningen som Oksanen (2018) gjorde på hösten 2017. I hennes studie ville gymnasieeleverna hellre använda en pappersbok. Enligt Oksanen kan hennes resultat bero på att eleverna ännu inte hade fått erfarenhet av digitala böcker vid det skedet då undersökningen genomfördes. (Oksanen 2018, 47) De nya digitala läroböckerna lanserades först hösten 2016 då den nya läroplanen trädde i kraft. Oksanen ansåg att det kunde vara möjligt att lärarna i hennes studie inte var tillräckligt intresserade av digitala verktyg och saknade kunskap om användningen av dem (ibid.). Jag är av den åsikten att eleverna i vårt gymnasium vill använda digitala böcker för de digitala studentskrivningarnas skull. Man måste vänja sig vid att använda datorer och dataprogram. Fast den digitala läroboken får kritik uppskattas den trots allt mycket och den anses vara en viktig del av studier i dagens gymnasium.

Bokförlaget har gett eleverna chansen att skaffa kombinationen av en digital bok och en tryckt bok till ett förmånligt pris. Eleverna har utnyttjat denna möjlighet flitigt för att inte behöva använda datorn jämt. Att eleverna helst vill ha kombinationen av en tryckt och en digital lärobok var också förbryllande för mig. Jag visste att några hade skaffat sig detta paket men jag visste inte att det var så många intresserade. Jag rekommenderade nog kombinationen för eleverna under den första kursen men efter det märkte jag sällan att de också har den tryckta boken som läromaterial. När den andra kursen började kommenterade eleverna nämligen att det räcker med den digitala boken, de höll sin tryckta bok för sig själva. Under det andra

gymnasieåret har majoriteten av eleverna faktiskt haft även den tryckta boken med under varje lektion och de kollar där vissa saker då och då. Eleverna tycks föredra vissa saker i pappersboken och vissa saker i den digitala boken, var och en utgående från sina egna behov. Vokabulären t.ex. är mycket viktig för flickorna i den tryckta boken som det framkom tidigare, pojkarna däremot gillar inte alls vokabulären i den tryckta boken.

Den snabba återkopplingen var viktig speciellt för flickorna i en digital bok. Den snabba återkopplingen ökar motivationen enligt Toivola m.fl. (2017, 98) och inläringen gynnas av den men jag är av den åsikten att den också kan vara en orsak till att eleverna känner att de inte lär sig. Eleverna lämnas ofta åt sig själva med en digital bok, alla gör övningar och studerar i sin egen takt. Om eleverna inte orkar eller har förmågan att själva analysera de fel de gjorde i övningarna kan det hända att de bara fortsätter med nästa övning utan att de egentligen har förstått och utan att det har skett inläring. Därför anser jag att det är viktigt att läraren emellanåt visar svaren och förklarar, också då när eleverna skulle kunna få de rätta svaren digitalt. För många elever är det svårt att be om lärarens hjälp fast läraren frågar om hen kan hjälpa till och fast det är fråga om små grupper som i vårt fall. Eleven kan inbilla sig att alla andra kan och vill inte "förlora ansiktet" dvs. vill inte att de andra märker att hen inte förstår allt. Därför är det viktigt att hjälpa eleven även med andra metoder än bara digitala. Läraren måste, om det så behövs, tvinga eleverna att repetera på olika sätt och upprepade gånger. Det finns rikligt av muntliga parövningar också i grammatik både i digitala böcker och som extra material. Fast eleverna i klassen är sociala och kommer bra överens med varandra har jag märkt att de inte gör muntliga parövningar om de inte uppmanas till det med jämna mellanrum. Och när de gör dem så blir det ofta bara en gång men inte flera gånger vilket igen skulle gynna inläringen. Jag har också märkt under dessa två år att eleverna har bråttom till nästa övning speciellt då de håller på med digitala övningar. Jag undrar om digitalisering redan har påverkat elevernas sociala förmåga negativt eller om eleverna uppfattar digitala övningar som något slags spel som man måste klara av så fort som möjligt.

För mig var det överraskande att vare sig återkoppling eller hörövningar uppskattas av pojkarna fast majoriteten av pojkarna valde den digitala boken som sitt läromaterial och med den digitala boken skulle det vara lätt att använda såväl hörövningar som att få de rätta svaren. För flickorna var hörövningar och videor viktiga. Eleverna kommenterade att det inte är möjligt att lyssna på hörövningar eller se på videor då man använder en tryckt lärobok. Det

stämmer inte helt. På förlagets sidor kan nog de elever som har den tryckta boken ladda inspelningen gratis men videor finns med bara i det digitala materialet. Av någon anledning har eleverna inte utnyttjat denna möjlighet. Under lektionerna har jag märkt att såväl flickorna som pojkarna utnyttjar möjligheten att få lyssna på inspelningen flitigt fast detta inte prioriterades av pojkarna.

Enligt Fleischers (2013, 79) undersökning stördes eleverna av sociala medier under lektionerna och eleverna hade det svårt att motstå dessa distraktioner. I Mobergs (2012, 31-33) undersökning ansåg eleverna distraktioner så som sociala medier som välkomnande pauser som behövs för att eleverna orkar jobba vidare. I min undersökning ansågs också att det ibland är svårt att koncentrera sig på grund av att man börjar göra något annat. Informanten nämnde inte sociala medier som orsak men som lärare har jag märkt att det kan vara ett problem också i en gymnasieklass. I högstadielklasser är det snarare en regel än ett undantag. Eleverna sköter nog vanligtvis sina studier bra i gymnasiet så det kan ju också vara fråga om de pauser som behövs som Moberg konstaterade.

Läroplanen kräver digitalisering och användning av digitala verktyg men man har glömt att lärarna behöver skolning för att kunna använda dessa verktyg på ett vettigt sätt i undervisningen. I Mörskys (2017) undersökning konstaterades att lärarna känner press för att de inte har tillräckliga kunskaper i teknik därför att det fattas skolning, tid och fungerande verktyg. Också de vanligaste programmen på datorn förändras i snabb takt och när man vill börja använda något helt nytt får man inte nödvändigtvis hjälp av någon. Av egen erfarenhet vet jag att lärarna lämnas åt sig själva med dessa problem. Kommunerna har inte tillräckliga resurser för skolning och det finns inte heller tillgång till datorstöd som skulle kunna hjälpa med dessa problem. Då försöker lärarna antingen själva bekanta sig med dessa verktyg, program och applikationer för att kunna använda dem i sin undervisning eller så låter de helt bli att använda dem. Allt detta gör lärarna efter lektionerna på kvällarna och på semestern, också skolningen är ofta efter de långa arbetsdagarna eller under veckosluten. På så sätt blir lärarna stressade, i värsta fall utbrända och det är väl till ingens nytta. Värst är situationen bland den äldsta yrkesgruppen som inte har fått någon skolning alls om digitala verktyg under sin studietid.

Min andra forskningsfråga gällde taktila övningar. Jag ville få veta vad gymnasieelever hade för åsikter om dem och om de var ett bra sätt för gymnasieelever att lära sig. I Koskinens (2016) undersökning förhöll sig såväl lärare som eleverna positiva till kinestetiska metoder. Taktila och kinestetiska metoder är enligt många forskare mycket lika varandra, därför tog jag med Koskinens undersökning i min avhandling. Det som kritiserades i Koskinens undersökning var bristen på dessa övningar i läromaterialen. I Koskinens undersökning framkom att dessa övningar stödjer inläringen. Av samma åsikt är Syyrilä som har använt taktila övningar också i gymnasiet och betonar att taktila övningar är ett ypperligt sätt att hjälpa sådana elever som har inlärningsproblem, de passar alltså bra också till differentiering. Av samma skäl gjorde jag taktila övningar. Jag ville testa om de hjälper elever som anser att de inte lär sig med en digital bok. Jag ville alltså prova någon annan metod med dem än bara digitala verktyg eller pappersboken.

Alla elever förhöll sig positiva till taktila övningar i min undersökning. De medförde kul omväxling till lektionerna och det var också många som ville att vi fortsätter med experimentet. Eleverna gillade att de fick göra något med händerna, det hjälpte dem att lära sig. Det anser jag som en bra sak. När den första kursen med det digitala materialet började var en del elever så otåliga och motiverade till att studera på dator att de inte hade tålamod att lyssna på min grammatikundervisning. Vi gick igenom alla grammatikreglerna tillsammans innan eleverna själva fick börja studera samma saker i sitt material men alltid var det några som kollade någonting på sin dator samtidigt trots att jag hade förbjudit det. Jag fick anmärka om saken men det hjälpte inte. Efter den första kursen började eleverna ta emot min hjälp så småningom. Efter den kursen har ingen kollat sin dator medan jag undervisar i grammatik.

Jag hade några hypoteser i början av min studie. Jag antog att eleverna vill studera med den digitala läroboken också i fortsättningen. Enligt mina resultat stämmer det men det som förvånade mig var att eleverna också vill använda den tryckta boken vid sidan om. Det var många positiva saker också i den tryckta boken enligt eleverna men de varierade från person till person. Mitt andra antagande gällde taktila övningar. Jag var av åsikten att eleverna vill fortsätta med dem. Det stämde också. Taktila övningar ansågs medföra omväxling och med dem fortsätter vi. För några elever var de inte så viktiga men när det är åtminstone några som tycker att taktila övningar främjar deras inläring så fortsätter vi med det experimentet utan tvivel.

Läroplanen betonar digitalisering men jag tycker att det är ytterst viktigt att elevernas åsikter tas med i planeringen. Det är nödvändigt att använda digitala verktyg under lektionerna i dagens skola men på ett pedagogiskt sätt. Undervisningen ska inte enbart innehålla digitala verktyg utan man ska hitta en balans mellan de traditionella och de digitala arbetssätten, alltså inte digitalisering för digitaliseringens skull. I Mörskys (2017) undersökning framkom att varken lärare eller elever tappar sitt intresse om det råder en balans mellan digitala och traditionella undervisningsmetoder. Undervisningen ska alltid utgå från eleverna och deras behov och sätt att lära sig. Läraren ska anpassa sin undervisning så att alla typer av inlärare får positiva inlärningserfarenheter. Min åsikt är att taktila och kinestetiska metoder är att rekommendera också när det är fråga om gymnasieelever. ”Jag lär mig inte riktigt med en digibok” var den replik som öppnade mina ögon och fick åtminstone mig att söka nya arbetsmetoder eller att hitta igen de gamla som jag redan hade glömt under årens gång samt att fortsätta lära mig mer om digitala verktyg.

Om jag gjorde den här undersökningen på nytt skulle jag använda t.ex. Likert-skalan i de slutna frågorna. I mina frågor kunde eleverna välja flera alternativ och därför var de svåra att analysera och ge exakta procenttal. Jag skulle också ställa flera öppna frågor. En intervju som metod skulle enligt min åsikt passa bra till öppna frågor. När man svarar fritt med egna ord på frågor kan det vara svårt att tolka vad informanterna egentligen menar med svaren. Så var det också i min undersökning. I en intervju skulle man kunna ställa tilläggsfrågor för att få precision. Jag skulle också ha mera informanter, gärna i något annat gymnasium för att kunna jämföra resultaten.

Antalet informanter är för litet för att resultaten i min undersökning skulle kunna generaliseras. Trots det anser jag att min undersökning kan ge nya tankar för blivande svensklärare när de planerar sin undervisning. Det skulle vara intressant att göra en likartad undersökning och studera också närmare informanternas inlärningsstilar och hur de påverkar informanternas åsikter om digitala läroböcker och taktila metoder. Ett materialpaket med taktila, beprövade övningar om ett visst tema skulle också vara ett bra tema för en pro gradu - avhandling och till stor nytta för lärare som vill prova taktila metoder i sin undervisning.

LITTERATUR

Alanen, R. 2011. *Kysely tutkijan työkaluna*. I: Kalaja, P., Alanen, R. & Dufva, H. (red.) *Kieltä tutkimassa. Tutkielman laatijan opas*. Tampere: Finn Lectura.

Björnfot A. & Lattu E. 2010. *Aktivoi kielitaitoa – rakennepelein Aktivera språkfärdigheter – med grammatikspel Activating Language Skills – with grammar games*. Helsinki: Okkasäätö.

Blom, A., Kaunisto, S., Paasonen, M. & Salonen, A. 2016 *Fokus kurs 1*. Keuruu: Otava.

Blom, A., Kaunisto, S., Paasonen, M., Pajunen, M. & Salonen, A. 2016 *Fokus kurs 2*. Keuruu: Otava.

Boije, J. 2017. *Digitalisering i svenskundervisningen i gymnasieskolan. En studie om lärares användande av digitala redskap i svenskundervisningen*. Examensarbete. Karlstad: Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap. Karlstads Universitet. <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1113058/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 24.11.2018)

Boström, L. 2004. *Från undervisning till lärande*. Jönköping: Brain Books.

Diaz, P. 2012. *Webben i undervisningen. Digitala verktyg och sociala medier för lärande*. Upplaga 1:6. Lund: Studentlitteratur.

Dunn, R & Dunn, K. 1978. *Teaching students through their individual learning styles: a practical approach*. Reston, Virginia.

Ejlertsson, G. 1996. *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
Fleischer, H. 2013. *En elev - en dator: kunskapsbildningens kvalitet och villkor i den datoriserade skolan*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation. <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:663330/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 12.11.2018)

Forskning.se. 2013. *Hur påverkas lärandet när eleverna får var sin dator*. Artikel från Jönköping University. <https://www.forskning.se/2013/12/04/hur-paverkas-larandet-nar-eleverna-far-var-sin-dator/> (Hämtad 23.10.2018)

GERS 2018 = *Gemensam europeisk referensram*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/undervisning/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers> (Hämtad 7.12.2018)

GGL 2015 = *Grunderna för gymnasiets läroplan*. Utbildningsstyrelsen. https://www.oph.fi/download/174853_grunderna_for_gymnasiets_laroplan_2015.pdf (Hämtad 10.6.2018)

GLGU 2014 = *Grunderna för läroplanen för den grundläggande undervisningen*. Utbildningsstyrelsen. https://www.oph.fi/download/172077_laroplanen_grundlaggande_FINA_L_komplettering.docx (Hämtad 30.7.2018)

Hakala, P. 2012. Tietokoneen sekä muun informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttö ja nuorten tuki- ja liikuntaelinoireet. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66850/978-951-44-8676-0.pdf?sequence=1> (Hämtad 15.11.2018)

Hultåker, O. 2007. *Webbenkäter*. I Trost, J. 2007. *Enkätboken*. Upplaga 3:4. Lund: Studentlitteratur.

Kalaja, P. & Dufva, H. 2005. *Kielten matkassa: opi oppimaan vieraita kieliä*. Helsinki: Finn Lectura.

Karppanen, M. 2016. *Språkinläring genom rörelse – ett verksamhetsbaserat materialpaket för svenskundervisning*. Magisteravhandling i svenska och pedagogik. Jyväskylä: Jyväskylä Universitet. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50434/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201606193206.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hämtad 13.6.2018)

Koskinen, L. 2016. *Lärares och elevers uppfattningar om och erfarenheter av kinestetiska metoder i svensk- och tyskundervisningen på högstadiet*. Pro gradu -avhandling. Jyväskylä: Jyväskylä Universitet. Humanistiska fakulteten. Institutionen för språk. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48773/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201602151560.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hämtad 17.5.2018)

Löfving, C. 2013. *Digitala verktyg och sociala medier i undervisningen – så skapar vi en relevant skola utifrån Lgr 11*. Stockholm: Liber.

Moberg, M. 2012. *Datorn i undervisningen - Distraction eller hjälpmedel?* <https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/14185/ExamensarbeteMartinMoberg.pdf?sequence=2> (Hämtad 23.10.2018)

Moilanen, K. 2002: *Yli esteiden. Oppimisvaikeudet ja vieraat kielet*. 1.-2. painos. Helsinki: Tammi.

Mörsky, E. 2017. *Digitalisering – hot eller möjlighet? Svensklärares erfarenheter av digitaliseringen på gymnasiet*. Pro gradu -avhandling. Jyväskylä: Jyväskylä Universitet. Humanistisk-samhällsvetenskapliga fakulteten. Institutionen för språk. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53640/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201704202032.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hämtad 15.11.2018)

Oksanen, M. 2018. *”Englannissa meillä on ainakin tehty puheita opettajalle lähettämällä ääniviesti Whatsappissa.” Gymnasieelevers tankar om digitalisering i svenskundervisning*. Magisteravhandling. Jyväskylä: Jyväskylä Universitet. Humanistisk-samhällsvetenskapliga fakulteten. Institutionen för språk. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/57495/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201804061935.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hämtad 26.4.2018)

Saarinen, A. 2018. Tutkimus paljastaa: Koulujen uudet menetelmät heikentävät oppimista merkittävästi. En artikel av Katarina Malmberg i Helsingin Sanomat 18.11.2018. <https://www.hs.fi/elama/art-2000005903400.html> (Hämtad 7.12.2018)

Seppänen, A-M. & Väisänen, P. 2015. *Fysisk aktivitet i svenskundervisning på högstadiet och gymnasiet*. Pro gradu -avhandling. Jyväskylä: Jyväskylä Universitet. Humanistiska fakulteten. Institutionen för språk. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46705/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201508252754.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hämtad 15.11.2018)

Studentexamensnämnden. <https://www.ylioppilastutkinto.fi/sv/studentexamen/den-digitala-studentexamen> (Hämtad 10.6.2018)

Syyrilä, H. *Toiminnallinen kieltenopetus* <http://kieltenopetus.fi/> (Hämtad 23.10.2018)

Toivola, M., Peura, P, & Humaloja, M. 2017. *Flipped learning. Käänteinen oppiminen*. Helsinki: Edita.

BILAGA

QR-koden till enkäten

